

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2022. № 7.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.7.15
УДК: 330.341.424

*Н. В. Наконечна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку,
Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-1377-4315*

ВІТЧИЗНЯНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-СТРУКТУР

*N. Nakonechna,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Finances and Accounting, Lviv State University of Internal Affairs
Ukraine*

DOMESTIC FEATURES OF DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY OF ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS STRUCTURES

У статті визначено принципи та методи забезпечення фінансової безпеки бізнес-структур. Розглянуто методи комплексної діагностики систем, необхідних для власного розвитку. Запропоновано механізми реалізації стратегії фінансової безпеки бізнес-структур.

Актуальними проблемами сьогодення в контексті зміцнення фінансової безпеки можна вважати зниження інвестиційної активності, наявні фінансові

дисбаланси, недостатні темпи відтворювальних процесів тощо. Водночас у стратегічному плані фінансову безпеку бізнес-структур гарантує розробка та реалізація фінансової стратегії, спрямована на створення конкурентоспроможної високотехнологічної продукції. Важливим з огляду фінансових інтересів працівників компанії є врахування фінансового потенціалу компанії, моніторинг потенційних загроз, впровадження постулатів ризик-менеджменту у практику вітчизняних компаній. Актуальність статті підсилює той факт, що Україна сьогодні охоплена не лише глибокою соціально-економічною, фінансовою кризою, а також війною.

The article defines the principles and methods of ensuring the financial security of business structures, substantiates the need for application and proposes mechanisms for implementing the strategy of financial security of business structures. Methods of complex diagnostics of systems necessary for own development are considered.

In the conditions of an unstable internal environment, high risk of financial transactions, increasing global challenges, the question of ensuring the stability of business structures and the development of the national economy in the country is urgent. In order to solve this important task, a clearly formed reference point of the strategic course of the financial security of business structures depends. The functioning of business on the domestic and foreign markets is possible only with safe harmony of interstate relations, in unstable economic conditions, as well as with compliance with current legislation and corporate interests of business structures.

Only with the development of the company's financial strategy, when the financial strategic goals correspond to the real financial and economic resources of business structures, the success of economic activity is guaranteed. The management of the enterprise, including the financial department, must use flexible and adequate methods of activity in order to quickly respond to changes in the financial and economic situation from the outside.

The reasons for ensuring financial security are a priority task for business structures: the availability of an information base, as it uses and interprets data for their proper

processing; the ability to regulate the impact of functional structures on the company's business; autonomy from other functional structures, because it performs the functions of accounting, control, analysis and regulates their activities; performs effective countermeasures against external and internal negative influences on the company's activities.

Ключові слова: *економічна безпека, фінансова безпека, загрози фінансовій безпеці бізнес-структур, механізми зміцнення фінансової безпеки бізнес-структур.*

Keywords: *economic security, financial security, threats to the financial security of business structures, mechanisms for strengthening the financial security of business structures.*

Постановка проблеми. В умовах нестійкого внутрішнього середовища, високих ризиків фінансових операцій, посилення глобальних викликів тощо, актуальним виникає питання забезпечення стійкості бізнес-структур та розвитку національної економіки в країні. Для вирішення цього важливого завдання залежить чітко сформований орієнтир стратегічного курсу фінансової безпеки бізнес-структур. Функціонування бізнес-структур на вітчизняному і закордонному ринках можливе тільки при безпечній гармонії міждержавних відносин, в умовах нестабільної економіки, а також з дотриманням чинного законодавства та корпоративних інтересів бізнес-структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чималий внесок у сучасну теорію і практику забезпечення економічної та фінансової безпеки зробили вітчизняні науковці З. Варналій, Т. Васильців, В. Мартинюк, А. Мокій, М. Флейчук, Л. Яремко та інші.

Проте залишається низка проблем, яка потребує більш детального дослідження та узагальнення. Так, потребують додаткової аргументації теоретико-методичні основи розробки та реалізації стратегії бізнес-структур з

позицій фінансової безпеки, обґрунтування особливостей впровадження постулатів ризик-менеджменту у практику вітчизняних компаній.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтувати основні підходи до розробки та реалізації стратегії фінансової безпеки бізнес-структур та сконцентрувати шляхи розвитку такої системи фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливими на сьогодні структурними елементами, що забезпечують економічну, а особливо фінансову безпеку бізнес-структур є певні принципи, відповідно до яких бізнес-структура дотримується в процесі досягнення основних своїх цілей та завдань. Це дозволяє створювати механізми обмежень у використанні певних інструментів щодо досягнення цілей, поставлених перед компанією. Використання таких принципів, як законність, систематичність, достатність тощо, дозволить бізнес-структурам приймати ефективні управлінські рішення.

За допомогою методів, які передбачають певний алгоритм дій керівництва певного суб'єкта, дозволить реалізувати способи для захисту функцій безпеки для реалізації фінансової стратегії у таких напрямках: адміністративно-організаційних, економічних, правових, соціально-психологічних тощо.

Науковці, такі як В. Мартинюк, Н. Кравчук і інші, виділяють такі види фінансових стратегій:

- стратегія самофінансування;
- стратегія позичкового капіталу;
- стратегія нетрадиційних джерел фінансування;
- стратегія формування фінансових ресурсів;
- стратегія для поточного рівня управління фінансами підприємства;
- стратегія фінансових операцій [1; 2].

Також виділяють агресивну, помірно агресивну, обережну, консервативну і розвинуту стратегії, залежно від ступеня ризику, на які йде бізнес-структура [3].

Зважаючи на останні події, які відбулися в Україні, керівництво бізнес-структур змушене було переглянути вимоги до якості і обсягу поданої

інформації, яка необхідна для стратегічного планування своєї діяльності. На даний момент відбувається боротьба за ринки, обмежені ресурси, неналагоджена логістика, все це змушує шукати шляхи підвищення оперативності отримання достовірної управлінської інформації для обробки даних та отримання результатів.

Тільки при правильній розробці фінансової стратегії підприємства, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним фінансовим та економічним ресурсам бізнес-структур, успіх господарської діяльності гарантований. Керівництво підприємства, в тому числі, фінансовий відділ, мають використовувати гнучкі й адекватні методи діяльності, щоб швидко реагувати на зміни у фінансово-економічній ситуації ззовні.

Забезпечення фінансової безпеки бізнес-структур має відбуватися за системним підходом у всіх різних напрямках діяльності одночасно за допомогою систем, складних за структурою та комунікацією, використовуючи метод моделювання.

Ефективність діяльності персоналу у цій сфері, дозволить сконцентрувати раціональне використання ресурсів з метою безпеки у фінансовій сфері бізнес-структур [4].

Підхід науковців немає одностайності щодо створення однієї моделі системи фінансової безпеки бізнес-структур, зокрема, система безпеки компанії означає:

- 1) система методів і способів здійснення фінансових відносин для здійснення впливу управління на розвиток економічного об'єкта [5];
- 2) здатність бізнес-структури забезпечити власні фінансові інтереси [6];
- 3) використання інструментів, за допомогою яких можна забезпечити функціонування підприємства, застосовуючи різні заходи і методи щодо виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз [7];
- 4) систему основних моделей, які забезпечують безпеку працівників бізнес-структур, конфіденційної інформації, елементами якої є сам об'єкт безпеки, джерела загроз та превентивні заходи щодо цих загроз.

Важливо дотримуватися таких концептуальних вимог щодо проектування системи економічної безпеки підприємства:

- система безпеки бізнес-структур має бути особливою на кожному підприємстві. Це залежить від ступеня розвитку та структури виробничого потенціалу, його кваліфікації, конкурентного середовища, а також стану ефективності використання та спрямованості виробничої діяльності;

- система безпеки бізнес-структур є складним елементом безпеки вищого рівня (регіону, країни) і виступає незалежною, окремою від аналогічних систем інших виробничих підрозділів;

- система безпеки бізнес-структур повинна містити відповідні елементи, сили та засоби забезпечення економічної, інформаційної, техногенної безпеки тощо [8].

Таким чином, система економічної безпеки бізнес-структур містить властивості, які необхідні для протидії загрозам, які виникають під час здійснення господарської діяльності, а також для захисту економічних інтересів та створення безпечних умов для розвитку виробничого потенціалу і цілісності процесів підприємства.

Для ефективного функціонування системи фінансової безпеки бізнес-структур є розподіл між окремими структурними підрозділами, які забезпечують окремі функції безпеки.

Діюча модель фінансової безпеки бізнес-структур дозволяє:

- розробити комплексний і системний підходи до забезпечення фінансової безпеки підприємств самими суб'єктами безпеки;

- сформулювати певні взаємовідносини між суб'єктами господарювання в межах використання механізмів, що забезпечують фінансову безпеку бізнес-структур;

- визначати функції економічної безпеки всередині підприємства для захисту фінансових та економічних інтересів щодо цілісності та можливостей процесу своєї діяльності, враховуючи всі фактичні та потенційні загрози;

- заохочувати керівників підприємств до організації професійного навчання та підвищення кваліфікації персоналу у сфері створення належних умов для реалізації корпоративних прав з метою уникнення конфліктів;
- концентрувати заходи відповідно до конкретних цілей, при цьому, враховуючи інтенсивність і характер загроз, які виникають;
- взаємопов'язати структурну складність та відносну стійкість для самостійного забезпечення економічної безпеки бізнес-структур, в тому числі — фінансової;
- розподілити деякі структурні функції фінансової та економічної безпеки загалом між структурними підрозділами;
- розкрити зміст процесу функціонування системи фінансової безпеки через процес трансформації, який слід враховувати при створенні та функціонуванні такої безпеки на підприємстві;
- визначати важливі напрямки і специфічні вимоги до підготовки фахівців економічної безпеки з персоналу підприємства.

Причини забезпечення фінансової безпеки є пріоритетним завданням для бізнес-структур: наявність інформаційної бази, оскільки використовує і інтерпретує дані для належної їх обробки; можливість регулювати вплив функціональних структур на бізнес компанії; автономність від інших функціональних структур, бо виконує функції обліку, контролю, аналізу та регулює їх діяльність; виконує ефективну протидію зовнішнім і внутрішнім негативним впливам на діяльність підприємства.

Система фінансової безпеки бізнес-структур відповідає за здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, оскільки виступає внутрішньою складовою її діяльності. Безперервний моніторинг діяльності підприємства дозволяє визначати фінансовий стан бізнес-структур, швидко відстежувати причини відхилення від нормативних чи планових показників, що робить систему фінансової безпеки однією з основних регуляторів фінансового стану. Сукупність таких заходів щодо фінансового забезпечення, який виконує функції обліку, контролю, аналізу, прогнозування фінансового стану підприємства

дозволить досягти поставлених цілей бізнесу та ефективно протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

Таким чином, система фінансової безпеки бізнес-структур використовує набір інструментів для виконання своїх функцій, до яких належить управління, облік, аналіз, контроль. Звичайно, що найважливішим інструментом забезпечення фінансової безпеки бізнес-структур є управління, яке визначає орієнтир фінансової політики суб'єкта господарювання.

Ресурсно-функціональний підхід щодо забезпечення фінансової безпеки бізнес-структур досліджує важливі фактори, що впливають на стан функціональних компонентів фінансової безпеки загалом, а також на безпеку, аналіз розподілу та використання ресурсів підприємства, враховуючи показники, що характеризують рівень безпеки та опрацювання заходів щодо забезпечення вищого рівня фінансової безпеки бізнес-структур [9].

Система фінансової безпеки компанії повинна розпочинатися з розробки загальної концепції діяльності підприємства, а також комплексної системи поглядів на важливі фінансові інтереси підприємства, принципи та заходи їх реалізації щодо захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Для цього необхідно враховувати:

- 1) принципи системи забезпечення фінансової безпеки бізнес-структур;
- 2) мету, завдання, функції, фактори, що впливають на систему фінансової безпеки;
- 3) інструменти фінансової безпеки бізнес-структур;
- 4) заходи з реалізації та впровадження системи з виявлення та нейтралізації фінансових загроз та небезпек на поточний та стратегічні періоди.

Заходи щодо шляхів покращення системи фінансової безпеки бізнес-структур: створення інформаційно-регуляторної бази; розробка системи показників, що визначають рівень загроз, пов'язаних з фінансовою безпекою; забезпечення ресурсів для фінансової безпеки підприємства; створення управлінської структури системи фінансової безпеки; розробка і впровадження

комплексу заходів та методів щодо підтримки достатнього рівня фінансової безпеки бізнес-структур.

При створенні і запровадженні концепції системи фінансової безпеки для бізнес-структур, необхідно враховувати всі фактори, які впливають на розвиток, підтримку та функціонування такої системи. Фактори, що впливають на таку систему фінансової безпеки, визначаються механізмами корпоративної системи фінансової безпеки бізнес-структур.

Створення та функціонування системи фінансової безпеки бізнес-структур вимагає розробки та впровадження трьох вагомих механізмів: організаційного, фінансового і інформаційного [10].

Керівництву бізнес-структур при розробці конкретних методів оцінки рівня фінансової безпеки потрібно моніторити оперативну оцінку стану фінансової безпеки, для якої застосовують метод “золотого правила фінансування” та метод “операційного резерву фінансової безпеки”. Для цього обчислюють інтегральний показник зважуванням конкретної комбінації фінансових показників, який загалом характеризує фінансовий стан компанії. Це правило доцільно застосовувати для швидкого аналізу фінансової безпеки довірчої компанії.

Суть методу “золотого правила фінансування” полягає у залученні фінансового капіталу на період, не менший за той, на який заморожений капітал у поточному періоді. При цьому, фінансова безпека підприємства забезпечується тоді, коли можливо розширити умови повернення фінансового капіталу, вивільнити вкладений капітал в результаті торгівельної діяльності протягом встановленого періоду, здійснювати платежі від операційної та інвестиційної діяльності.

На практиці потрібно використовувати показники фінансової безпеки, які характеризують стан підприємства в даний момент і показники, які будуть впливати на цей рівень фінансової безпеки в період, який аналізується, щоб виявляти негативні фактори, які будуть впливати на фінансову безпеку компанії. Для успішного розвитку компанії, в умовах управління ринком, є безумовно,

забезпечення фінансової безпеки, як основного елемента економічної безпеки компанії.

Для ефективної організації системи фінансової безпеки бізнес-структур повинна бути розроблена відповідна документація підприємства, за допомогою якої компетентний структурний відділ має визначати внутрішні та зовнішні загрози, а також критерії, за допомогою яких, можна буде зробити висновок, чи була порушена фінансова безпека підприємства.

Фінансова стратегія бізнес-структур охоплює всі форми фінансової діяльності: аналіз фінансового стану підприємства, оптимізацію основних та оборотних засобів, безготівкових розрахунків, формування та розподіл прибутку, податкову та цінову політику тощо.

Отже, першочерговими заходами щодо шляхів покращення системи фінансової безпеки бізнес-структур є: цілісність системи управління; виконання фінансового плану підприємства; врахування динаміки макроекономічних процесів; тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків; можливості диверсифікації діяльності підприємства.

Висновки. Таким чином, особливість розробки та впровадження стратегії фінансової безпеки бізнес-структур вимагає комплексного системного підходу. Керівництву необхідно на підприємстві створювати службу фінансової безпеки з кваліфікованих працівників, які будуть взаємодіяти з іншими структурними підрозділами, моніторити досягнення цілей бізнесу, прогнозувати фінансовий стан підприємства, здійснювати постійний контроль і аналіз показників, та ефективно протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

На нашу думку, подальші дослідження потрібно зосередити на розробленні та впровадженні таких основних механізмів системи фінансової безпеки бізнес-структур, як організаційного, фінансового та інформаційного, щоб підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності компанії, зменшити фінансові витрати від загроз, небезпек та ризиків, підвищити задоволення інтересів власників бізнесу, аналізувати виконання фінансових вимог кредиторів та ділових партнерів.

Література

1. Мартинюк В. Фінансова безпека: навч. посіб. / Мартинюк Володимир, Зволяк Ян, Баранецька Ольга. Тернопіль: Вектор, 2016. 264 с.
2. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека: [навчально-методичний посібник] / Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
3. Журавльов І. В. Фінансова стратегія [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І. В. Журавльов. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 184 с.
4. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2012. 256 с.
5. Крутов В. В. Недержавна система безпеки (проблеми становлення і розвитку) : монографія / В. В. Крутов, В. Г. Пилипчук ; за заг. ред. В. Г. Пилипчука. Ужгород : ТОВ "ІВА", 2013. 180 с.
6. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва : навчальний посібник / Г. В. Соломіна. Дніпро : ДДУВС, 2018. 234 с.
7. Наконечна Н. В., Вінічук М. В. Економічна безпека держави: соціально-економічний вимір : навчальний посібник. Львів, Ліга-Прес : 2018. 322 с.
8. Фомічов К. С. Особливості національного механізму забезпечення безпеки діяльності суб'єктів господарювання. *Наукові записки. Серія: Право*. Випуск 12. Кропивницький, 2022. 196 с. С. 69-72.
9. Quanyong, B., Dongxiao, N., Jia, B. (2012), "Complex networks economy systems engineering in general synergetic structure Systems Engineering Procedia", vol. 4, pp. 252-258.
10. Сусіденко В. Т., Сусіденко О. В. Концепція системи фінансової безпеки торговельного підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 2015. № 13. С. 190-193.

References

1. Martyniuk, V., Zvoliak, Y. and Baranetska, O. (2016), Finansova bezpeka [Financial security], Vector, Ternopil, Ukraine.
2. Kravchuk, N. (2010), Financova bezpeka [Financial security], Vector, Ternopil, Ukraine.
3. Zhuraviev, I. (2019), Financova ctrategia [Financial strategy], HNEU named after S. Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine.
4. Otenko, I. (2016), Ekonomchna bezpeka pidpryemstva [Economic security of the enterprise], HNEU named after S. Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine.
5. Krutov, V. (2013), Nederhavna cictema bezpeku (problemu ctanovlenny ta rozvutky) [Non-state security system (problems of formation and development)], IVA, Uzhhorod, Ukraine.
6. Solomina, G. (2018), Zabezpechenny finansovo-ekonomichnoi bezpeku pidpruemnuctva, [Ensuring financial and economic security of entrepreneurship], Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine.
7. Nakonechna, N. and Vinichuk, M. (2018), Ekonomichna bezpeka derzhavy: sotsialno-ekonomichnyj vymir [Economic security of the state: socio-economic dimension], Liha-Press, Lviv, Ukraine.
8. Fomichov, K. (2022), “Peculiarities of the national mechanism for ensuring the safety of economic entities”, *Proceedings. Series, Law*, vol 12, pp. 69-72.
9. Quanyong, B., Dongxiao, N. and Jia, B. (2012), “Complex networks economy systems engineering in general synergetic structure Systems Engineering Procedia”, vol. 4, pp. 252-258.
10. Susidenko, V. and Susidenko, O. (2015), “The concept of the financial security system of trade enterprise”, *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, vol. 13, pp. 190-193.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2022 р.